

Book reviews Recenzii cărți

Developing Sport Expertise. Researchers and Coaches Put Theory into Practice – second edition

(Dezvoltarea expertizei în sport. Cercetătorii și antrenorii pun teoria în practică – a doua ediție)

Editori: Damian Farrow, Joe Baker, Clare MacMahon

Editura: Routledge, iunie 2013

274 pagini; Preț: \$53.95

Dezvoltarea unui sportiv, de la nivelul de începător și până la condiția de competitor de elită, reprezintă un proces complicat și de durată. În acest proces, este clar, identificarea cât mai timpurie a celui efectiv talentat, și capabil de a urma drumul greu, lung, plin de sacrificii și adesea de neprevăzut, de întâmplări nefavorabile constituie primul pas, prima condiție, obligatorie dar nu suficientă, întrucât doar ceea ce urmează poate să convertească talentul în performer, speranța în confirmare. Iar ceea ce trebuie să urmeze înseamnă asigurarea condițiilor pentru o devenire naturală, fără sincope, a celui destinat mării performanțe. Mai concret, pentru a putea participa și face față la miile de ore de antrenament, în vederea achiziționării deprinderilor specifice sportului respectiv până la etapa perfecțiunii; iar după aceea, pentru menținerea la vârful performanței, pe parcursul cât mai multor ani. Printre aceste condiții *sine qua non* se numără, bineînțeles, și șansa de a lucra sub directa îndrumare a unor antrenori de valoare, completați de o echipă redutabilă de profesioniști ai principalelor științe ale sportului.

Problema care se ridică, însă, este de unde atâția antrenori și specialiști valoroși și dedicați, încât șansele copiilor foarte talentați să-i întâlnească, să fie reale. Și, mai departe, cine și în ce fel trebuie și poate să aibă grijă ca antrenorii să devină din ce în ce mai buni, iar cei ajunși la o competență foarte înaltă să nu cadă în autoadmirație și automulțumire, să nu se plafoneze, ci să fie în permanență preocupați de a-și îmbogăți și actualiza cunoștințele și, de ce nu, de a contribui ei înșiși la formarea de antrenori de elită. Această problemă a „producției” de antrenori capabili să convertească pe cei talentați în valori sportive de

vârf, este din păcate tratată rutinier, fără prea multă imaginație. Toată lumea din sport este obsedată și își propune „să scoată” sportivi mari, dar formarea antrenorilor de valoare nu preocupă în mod obstinat și aplicat pe cei care pot cu adevărat face ceva în această privință, considerându-se că acele banale și plictisitoare cursuri de perfecționare, pe care toți participanții le absolvă, dacă plătesc taxa de înscriere, ar fi suficiente. Situație în care singurul mod de perfecționare și creștere valorică reală a antrenorilor, rămâne interesul și consecvența lor de a o face, cu condiția accesului la surse de încredere de informare-formare continuă. O astfel de sursă o reprezintă prezenta carte, care - așa cum o arată și titlul - vizează dezvoltarea excelenței în sport, prin transferul teoriei în practică, de către cercetători și antrenori de vârf ai ultimelor decenii.

Ideea, impulsul inițial al redactării primei ediții a acestei lucrări, s-a cristalizat în cursul unui workshop - intitulat „Expertiza și învățarea în sport” - organizat în 2005 la Institutul Australian pentru Sport. La acest workshop au luat parte antrenori și sportivi, dar mai ales cercetători și teoreticieni ai științelor sportului. Participanților invitați cu anumite prezentări, li s-a sugerat ca atunci când își pregăteau materialele să aibă în vedere contribuția cercetărilor și ipotezelor lor, ♦ la dezvoltarea și perfecționarea sportivilor, antrenorilor și oficialilor de elită, ♦ la optimizarea antrenamentului de performanță și ♦ la programele de identificare a talentelor pentru sport.

Interesul pentru expertiză și excelență în general (în artă, în afaceri etc.) a atins un evident boom în perioada în care a apărut prima ediție a prezentei cărți, și imediat după aceea. Dovadă și succesul formidabil a două cărți de psihologie a succesului: „Excepționalii. Povestea succesului”, de Malcolm Gladwell, apărută în 2008, respectiv „Cifra talentului”, de Daniel Coyle, 2009. Pe de altă parte, de la apariția primei ediții a lucrării de care ne ocupăm, în 2008, s-au înregistrat importanți pași înainte - atât în plan teoretic, cât și în cel practic - în mai multe dintre domeniile abordate în cuprinsul său, iar progresele tehnologice semnificative au făcut posibile substanțiale îmbunătățiri, în special în ce privește metodologiile de măsurare/testare/evaluare a sportivilor. În aceste condiții, o revizuire-completare și actualizare a conținutului ei s-au impus cu stringență, misiune asumată de cei trei editori, ajutați de o echipă redutabilă, formată din 36 contribuitori; pe de o parte specialiști de vârf ai științelor sportului, iar pe de altă parte antrenori de clasă mondială în diverse sporturi. În felul acesta fiind asigurată atât de necesară - și adesea fără acoperire în realitate clamata - legătură dintre cunoștințele, viziunile și abordările cercetătorilor și teoreticienilor și, respectiv, ale practicienilor. Accentuăm asupra acestui atu al volumului, întrucât, deși majoritatea cărților își propun să se adreseze și să-i intereseze și pe practicieni, puține reușesc să o facă în mod convingător. Iar asta în principal din cauza

faptului că inclusiv sfaturile și recomandările practice sunt, în mod obișnuit, formulate de aceleași persoane care redactează și partea teoretică a capitolelor. Or, în cazul de față doar 3 dintre cele 15 capitole nu conțin rubrica „Colțul antrenorului”, o statistică simplă arătându-ne că 12 dintre cei 36 de contributori ai cărții - 1/3 adică - aparțin breslei antrenorilor.

Cele aproape 300 de pagini sunt distribuite în 5 secțiuni și 15 capitole; primul dintre acestea, introducerea de fapt, aparținând editorilor și fiind intitulat *Dezvoltarea expertizei în sport - întărirea relației/colaborării dintre antrenor și omul de știință*. După care urmează secțiunea de început - *Sistemele expert* - alcătuită din 3 capitole. Titlul primului dintre ele - *Excepționalii (outliers), cifrurile și miturile talentului: jocul (competiția) și pregătirea (antrenamentul) în dezvoltarea sportivului expert* - dă în mod clar seamă de substanța lui, reprezentată de viziunea științifică actuală asupra expertizei în sport, care nu poate fi decât rezultatul interrelației dintre talent - condiție inițială obligatorie - și pregătirea/formarea susținută și adecvată, prin antrenamente și competiții. De altfel, autorii acestui capitol, Joseph Backer și Steve Copley, împreună cu un al treilea, au publicat în 2012 cartea „Identificarea talentului și dezvoltarea în sport. Perspective internaționale”, în care, ca și aici, dar mai pe larg, explorează factorii cheie ai succesului suprem și excelenței în sport, de la zestrea genetică la contextul cultural specific, de la data nașterii la politicile și programele specifice de formare și dezvoltare a sportivilor etc. *Cât de buni suntem în a prognostica viitorul sportivilor* este întrebarea ce dă titlul capitolului care vine în continuare, iar analiza comparativă și critică a diverselor *sisteme funcționale de expertiză în sport* încheie prima secțiune.

Oficialii și antrenorii experți desemnează într-o formulare scurtă aspectele de care se ocupă secțiunea secundă, în cele două capitole din care este formată. Precizăm că prin oficiali se înțelege în genere arbitri și că una dintre ideile importante ale capitolului dedicat acestora, ar fi că „judecățile și deciziile lor ar constitui produse ale procesării informației sociale”; a se vizita, pentru detalii și explicații, site-ul <http://mrfootball.net/refereebias/Sequential%20Effects%20in%20Important%20>

[Referee%20Decisions%20The%20Case%20of%20Penalties%20in%20Soccer.pdf](#). Pe de altă parte, privitor la *formarea antrenorilor experți*, se reiterează faptul că, la fel ca și în alte domenii de activitate, excelența în antrenorat este asigurată în prea mică măsură de calități înnăscute, cea mai mare parte datorându-se preocupării și informării susținute, precum și obsesiei de a observa, experimenta și crea.

Capitolele 7, 8 și 9 alcătuiesc secțiunea următoare: *Abordări contemporane în antrenorat*. Ea debutează cu un material de peste 15 pagini, alocat *observației ca metodă de instruire* și se încheie cu unul despre *antrenamentul de învățare motorie implicită*. Capitolul central ocupându-se de *organizarea antrenamentului*, cu precizarea că *antrenamentul eficient înseamnă mai mult decât o simplă repetare a unor exerciții*.

Patru capitole de forță formează penultima secțiune: *Procesele sportivului expert*. Sunt teme atât de importante și complexe, încât fiecare, luată separat, ar putea să figureze pe coperta unei cărți. Le amintim, doar, sub formularea titlurilor capitolelor în cauză: ♦ *Cedarea psihică (șocul psihic - choking) în sport: cercetări și implicații*, ♦ *Percepția vizuală la experți: de ce este importantă fixarea privirii (quiet eye) în sport*, ♦ *Rețeta luării unei decizii de expert și ♦ Tactica dezvoltării sportivilor: progrese în tehnologia și psihologia cognitivă*.

Ultima secțiune aparține *experților*. Al unor experți în științele sportului, însă, cele două capitole, alături de introducere, nu sunt prevăzute cu așa-numitul „colț al antrenorului”. Mai întâi, profesorul Bruce Abernethy, un nume „greu” al psihologiei sportive din zilele noastre, ridică problema legăturii strânse ce trebuie să existe între cercetarea și practica sportivă, întrebându-se cât de aproape putem spune că suntem de împlinirea acestui îndreptățit deziderat. Pentru ca încheierea să-i aparțină altei personalități, profesorul Savelsbergh, care-și plasează ideile și concluziile sub un titlu plin de realism: *Drumul spre expertiză nu poate fi unul ușor*.

Gheorghe Dumitru
gdumitru@seanet.ro